

О. П. Зоря,

к. с. н., доцент, доцент кафедри облік і оподаткування,

Національний університет "Запорізька політехніка"

ORCID ID: 0000-0001-6247-0145

І. С. Салозуб,

магістрант, Національний університет "Запорізька політехніка",

ORCID ID: 0000-0002-6440-9003

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.11.88

УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ В ОРЕНДОДАВЦЯ

O. Zorya,

PhD in Sociology, Associate Professor of Accounting and Taxation chair National University "Zaporozhye Polytechnic"

I. Salogub,

6th year master student, National University "Zaporozhye Polytechnic"

IMPROVEMENT OF THE ACCOUNTING OF THE RENTAL FIXED ASSETS OF THE BANKING INSTITUTE

У статті розглянуто поняття щодо визначення основних засобів банківської установи, згідно із Постановою Правління НБУ "Інструкцією з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України", яка визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції з основними засобами, іншими необоротними матеріальними активами та з нематеріальними активами банків України. Наведено: класифікацію орендодавцем оренди; використання орендодавцем критеріїв, які окремо або в поєднанні зумовлюють класифікацію фінансової оренди, також умови які є підтвердженням належності операції до фінансової оренди; облік основних засобів орендодавцем, переданих в операційну оренду згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України; визнання орендодавцем орендних платежів від операційної оренди, як дохід на прямолінійній основі чи будь-якій іншій систематичній основі, де інша систематична основа застосовується орендодавцем, якщо така основа дає змогу краще відобразити модель, завдяки якій вигода, отримана від використання базового активу, зменшується; включення первинних прямих витрат орендодавцем, понесених під час укладення договору про операційну оренду, до балансової вартості базового активу та визнання їх витратами протягом строку оренди на такій самій основі, як і дохід від оренди. Розглянуто порядок бухгалтерського обліку з основними засобами, де орендодавець на початок строку оренди визнає основні засоби, які надані у фінансову оренду, і припиняє визнання об'єкта фінансового лізингу (оренди); порядок бухгалтерського обліку з основними засобами, де орендодавець відображає об'єкт фінансового лізингу (оренди), який йому повертається за умовами договору, на суму негарантованої ліквідаційної вартості; порядок бухгалтерського обліку з основними засобами, де орендодавець нараховує амортизацію на базові активи, передані в операційну оренду відповідно до облікової політики банку; порядок бухгалтерського обліку суми нарахованого орендного платежу у орендаря; порядок бухгалтерського обліку отримання нарахованих орендних платежів у орендодавця; порядок бухгалтерського обліку основних засобів, повернутих орендарем, за операційним лізингом (орендою) у орендодавця.

Отже, з метою удосконалення обліку основних засобів, розглянуто зміни до порядку бухгалтерського обліку основних засобів банків України для підвищення ефективності використання основних засобів у банку з метою прийняття відповідних управлінських рішень.

The article deals with the concept of defining fixed assets of a banking institution, in accordance with the Resolution of the NBU Board "Instruction on Accounting for Fixed Assets and Intangible Assets of Banks of Ukraine", which defines the methodological bases for the formation in the accounting of information on transactions with fixed assets, other fixed assets with intangible assets of Ukrainian banks. The following is a classification by the lessor of the lease; the use by the lessor of the criteria that individually or in combination determine the classification of the financial lease, also the conditions that confirm the transaction's ownership of the finance lease; accounting for fixed assets of the lessor transferred to operating leases according to the Bank of Ukraine Accounts Plan; recognizing landlord operating lease payments as income on a straight-line basis or any other systematic basis where another systematic basis is applied by the lessor, if such a basis better reflects the model by which the benefit derived from the use of the underlying asset is reduced; Including the initial direct costs incurred by the lessor incurred in operating the lease in the carrying amount of the underlying asset and recognizing them as expenses over the lease term on the same basis as rental income. The procedure of accounting for fixed assets is considered, where the lessor recognizes at the beginning of the lease term the fixed assets leased out and ceases to recognize the financial leasing (lease) object; the procedure for accounting for fixed assets, where the lessor reflects the financial lease (lease) object, which is returned to him under the terms of the contract, for the amount of non-guaranteed liquidation value; the procedure for accounting for fixed assets, where the lessor accrues depreciation on the underlying assets transferred to operating lease in accordance with the accounting policy of the bank; the order of accounting of the amount of accrued rent payment from the tenant; accounting procedure for receiving accrued rent payments from the lessor; the order of accounting for fixed assets returned by the lessee under operating lease (lease) from the lessor.

Therefore, in order to improve the accounting for fixed assets, changes to the accounting procedure for fixed assets of Ukrainian banks are considered to improve the efficiency of using fixed assets at the bank for the purpose of making appropriate management decisions.

Ключові слова: банківська установа, бухгалтерський облік, нарахована амортизація, орендодавець, оренда, основні засоби, організація обліку.

Key words: banking institution, accounting, accrued depreciation, lessor, tenant, fixed assets, accounting organization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку банківської системи України важливу роль відіграє використання основних засобів банків, як одним із важливих резервів підвищення ефективності роботи банківської установи, оскільки у сучасних умовах господарювання керівництво банків та їх ділові партнери прагнуть одержати максимізацію прибутку та позитивні результати діяльності. Основні засоби є невід'ємною частиною діяльності банку для ефективного функціонування. Важливою запорукою максимізації прибутку банківської установи є забезпеченість основними засобами в необхідній кількості та їх ефективне використання для нормального його функціонування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження діючої практики обліку основних засобів займалися такі видатні науковці: Андрієнко О.М., Бречко Т.М., Бугинець Ф.Ф., Варцаба В.І., Вознюк Г.А., Герасимович А.М., Жидеєва Л.І., Загородній А.Г., Кіндрацька Л.М., Литвин Н.Б., Машіко К.С., Сарахман О.М., Смовшенко Т.С., Табачук Г.П., Хом'як Р.А., Шара Є.Ю. та інші. Праці вказаних вище науковців за-

безпечили основу поглиблення теоретико-методичних засад обліку основних засобів у банківських установах. Але, попри достатню кількість досліджень і публікацій потребує більш детального висвітлення теоретичних аспектів удосконалення обліку основних засобів у банківській установі.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є удосконалення бухгалтерського обліку оренди основних засобів банківської установи в орендодавця.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Основні засоби — матеріальні активи, які банк утримує з метою використання їх у процесі своєї діяльності, надання послуг, здавання в лізинг (оренду) іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Бухгалтерський облік основних засобів комерційних банків регламентується Постановою № 89 Правління НБУ "Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України", Постановою Прав-

Таблиця 1. Порядок бухгалтерського обліку з основними засобами, де орендодавець на початок строку оренди визнає основні засоби, які надано у фінансову оренду, і припиняє визнання об'єкта фінансового лізингу (оренди)

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітка
1	2	3	4
1	4409	4400	На суму залишкової вартості об'єкта фінансового лізингу (оренди)

Таблиця 2. Порядок бухгалтерського обліку з основними засобами, де орендодавець відображає об'єкт фінансового лізингу (оренди), який йому повертається за умовами договору, на суму негарантованої ліквідаційної вартості

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітка
1	2	3	4
1	4400	2071	На суму негарантованої ліквідаційної вартості

Таблиця 3. Порядок бухгалтерського обліку з основними засобами, де орендодавець нараховує амортизацію на базові активи, передані в операційну оренду відповідно до облікової політики банку

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітка
1	2	3	4
1	7423	4409	На суму амортизації основних засобів

Таблиця 4. Порядок бухгалтерського обліку суми нарахованого орендного платежу у орендаря

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітка
1	2	3	4
1	3578	6395	На суму нарахованого орендного платежу

Таблиця 5. Порядок бухгалтерського обліку отримання нарахованих орендних платежів у орендодавця

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітка
1	2	3	4
1	1200, 2600, 2620, 2650	3578	На суму отриманих нарахованих орендних платежів

Таблиця 6. Порядок бухгалтерського обліку основних засобів, повернутих орендарем, за операційним лізингом (орендою) у орендодавця

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітка
1	2	3	4
1	4400	4400	На суму балансової вартості повернутих орендарем основних засобів
2	4409	4409	На суму зносу повернутих орендарем основних засобів

ліній Національного банку України № 480 "Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України".

Банк оцінює договір оренди у цілому або окремі компоненти як договір оренди, якщо виконуються такі критерії:

- актив є ідентифікованим;
- орендарю передається право отримувати практично всі економічні вигоди від використання ідентифікованого активу протягом усього періоду використання активу;
- орендарю передається право визначати спосіб використання активу протягом усього періоду використання в обмін на компенсацію;
- орендодавець не має істотного права заміни активу протягом строку його використання.

Банк визначає строк оренди як невідомий період оренди разом з:

- періодами, на які розповсюджуються право продовження оренди, якщо орендар обґрунтовано впевнений у тому, що він скористається такою можливістю;

- періодами, на які розповсюджуються право припинити дію оренди, якщо орендар обґрунтовано впевнений у тому, що він не скористається такою можливістю.

Орендодавець розподіляє компенсацію, передбачену в договорі, на кожний компонент на підставі відносної окремо взятої ціни компонента оренди та агрегованої окремо взятої ціни компонентів, що не пов'язані з орендою. Орендодавець класифікує кожен свій договір оренди або як операційну оренду, або як фінансову оренду. Орендодавець класифікує договір оренди як фінансову оренду, якщо вона передає в основному всі ризики та вигоди, пов'язані з правом власності на базовий актив. Орендодавець класифікує договір оренди як операційну оренду, якщо вона не передає в основному всі ризики та вигоди щодо права власності на базовий актив. Класифікація оренди як фінансової або операційної залежить від суті операції, а не від форми договору.

Орендодавець використовує критерії, які окремо або в поєднанні зумовлюють класифікацію оренди як фінансової:

— наприкінці строку дії оренди право власності на базовий актив переходить до орендаря;

— орендар має право придбати базовий актив за ціною, яка значно нижча від справедливої вартості на дату реалізації цього права, а на початку строку оренди є обґрунтована впевненість у тому, що це право буде реалізовано;

— строк дії оренди становить більшу частину строку корисного використання базового активу навіть за умови, що право власності не передаватиметься;

— на початку строку дії оренди теперішня вартість мінімальних орендних платежів майже дорівнює справедливій вартості базового активу, переданого в оренду;

— базові активи, передані в оренду, мають спеціалізований характер, і орендар має право користуватися ними без суттєвих модифікацій.

Підтвердженням належності операції до фінансової оренди можуть бути такі умови:

— у разі анулювання договору про оренду збитки орендодавця, пов'язані з цим анулюванням, покладаються на орендаря;

— прибутки або збитки від коливань справедливої оцінки ліквідаційної вартості припадають на орендаря;

— орендар має змогу продовжити строк дії договору оренди на додатковий період за орендну плату, значно нижчу від ринкової орендної плати.

Орендодавець здійснює класифікацію оренди на дату початку оренди і повторно переглядає лише в разі модифікації оренди. Зміна оцінки або зміни обставин не ведуть до нової класифікації оренди.

З метою удосконалення порядку бухгалтерського обліку основних засобів, НБУ затверджено зміни до Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України (Постанова № 47 Правління НБУ від 06.03.2019 р.).

Розглянемо порядок бухгалтерського обліку з основними засобами, де орендодавець на початок строку оренди визнає основні засоби, які надані у фінансову оренду, і припиняє визнання об'єкта фінансового лізингу (оренди), наведено в таблиці 1.

Орендодавець має регулярно переглядати суми розрахункової негарантованої ліквідаційної вартості, використані під час обчислення валових інвестицій в оренду. У разі зменшення розрахункової негарантованої ліквідаційної вартості орендодавець має переглянути розподіл доходу протягом строку оренди та одразу визнати будь-яке зменшення вже нарахованих сум.

Орендодавець відображає об'єкт фінансового лізингу (оренди), який йому повертається за умовами договору, на суму негарантованої ліквідаційної вартості, наведено в таблиці 2.

Орендодавець обліковує основні засоби, передані в операційну оренду, за балансовим рахунком 4400 Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України.

Орендодавець нараховує амортизацію на базові активи, передані в операційну оренду відповідно до облікової політики банку, і відображає нараховану амортизацію, наведено в таблиці 3.

Орендодавець визнає орендні платежі від операційної оренди як дохід на прямолінійній основі чи будь-якій іншій систематичній основі. Інша систематична основа застосовується орендодавцем, якщо така основа дає змогу краще відображати модель, завдяки якій вигода, отримана від використання базового активу, зменшується. Орендар у бухгалтерському обліку здійснює таку бухгалтерську проводку, наведено в таблиці 4.

Орендодавець відображає в обліку отримання нарахованих орендних платежів за такою бухгалтерською проводкою, наведено в таблиці 5.

Основні засоби, повернуті орендарем, за операційним лізингом (орендою) орендодавець відображає в обліку за такими бухгалтерськими проводками, наведено в таблиці 6.

Орендодавець включає первинні прямі витрати, понесені під час укладення договору про операційну оренду, до балансової вартості базового активу та визнає їх витратами протягом строку оренди на такій самій основі, як і дохід від оренди.

Зменшення корисності базових активів в операційній оренді орендодавець здійснює відповідно до подібних власних активів банку, утримуваних згідно з обліковою політикою банку. Орендодавець повторно аналізує критерії класифікації операційної оренди на дату модифікації оренди. Орендодавець обліковує модифікацію операційної оренди як новий договір оренди з дати набрання чинності модифікації, якщо вона відповідає критеріям визнання оренди. Орендодавець враховує всі платежі в рахунок здійсненої попередньої оплати чи нараховані орендні платежі, пов'язані з первинною орендою як частину орендних платежів за новою орендою.

Отже, з метою удосконалення обліку основних засобів, розглянуто зміни до порядку бухгалтерського обліку основних засобів банків України для підвищення ефективності використання основних засобів у банку з метою прийняття відповідних управлінських рішень.

Література:

1. Закон України "Про Національний банк України" від 20.05.1999 № 679-XIV (Редакція від 19.10.2019 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> › laws › show
2. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-III (Редакція від 17.10.2019 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> › laws › show
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України (Постанова Правління Національного банку України № 89 від 11.09.2017 р. (Редакція від 02.02.2019 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/v0089500-17>
4. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України (Постанова Правління Національного банку України № 480 від 20.12.2005 р. (Редакція від 06.03.2019 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> › laws › show
5. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління НБУ № 17 від 27.02.2018 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> ›

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (Accessed 01 Nov 2019).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On Banks and Banking", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (Accessed 01 Nov 2019).
3. National Bank of Ukraine (2017), "Instruction on the application of the Plan of Accounts of Banks of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go/v0089500-17> (Accessed 05 Nov 2019).
4. National Bank of Ukraine (2005), "Instruction on accounting of fixed assets and intangible assets of Ukrainian banks", available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 05 Nov 2019).
5. National Bank of Ukraine (2018), "Accounting rules for income and expenses of Ukrainian banks", available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 05 Nov 2019).

Стаття надійшла до редакції 10.11.2019 р.